

Boekpresentatie van Groene Theologie

De kerk kleurt groen

Door Marie Hansen-Couturier

Het is een mooie middag in mei als ruim honderd mensen hun weg vinden naar de Lutherse Kerk in Utrecht. Theologen, betrokkenen bij de Oecumenische Vrouwensynode, anderszins geïnteresseerden in ecotheologie en ecofeminisme: ze verzamelen zich allemaal voor de boekpresentatie van Trees van Montfoort's Groene Theologie.

De aanwezigen worden bij binnenkomst welkom geheten door twee bestuursleden van de Oecumenische Vrouwensynode – zij verzorgen de inschrijftafel. Daarnaast staat een grote boekentafel met onder andere kunstig uitgestalde exemplaren van Groene Theologie. Een eigenwijze, knal-groene kikker prijkt op de voorkant en is bovendien te zien op de beamer én – voor wie heel goed gekeken heeft – bungelend als hangertje in de oren van Trees van Montfoort.

Vrouwensynode, waar ook Trees bestuurslid van is geweest. Trees leidt haar boek met verve in en verder zijn er bijdragen van onder andere prof. dr. Erik Borgman (UvT) en prof. dr. Heleen Zorgdrager (PThU). Naast deze drie lezingen is er ruimte voor gesprek en

Trees van Montfoort aan het woord

Voorafgaand aan de studiemiddag beantwoordde Trees een aantal vragen over haar boek. Hieronder een tweetal daarvan uitgelicht:

Waar gaat Groene theologie over?

“Groene theologie wil laten zien dat het christelijk geloof meer te bieden heeft in de huidige situatie van klimaat- en andere ecologische problemen dan de notie rentmeesterschap. De theologie is te gemakkelijk meegegaan met het moderne westerse wereldbeeld waarin de mens – met name de witte man – centraal staat als heerser over de natuur. Zo'n wereldbeeld gaat zowel ten koste van vrouwen als van de natuur. Ik laat zien dat het in de Bijbel over Gods liefde voor de hele wereld gaat, niet alleen over God en mensen.”

Wat hoop je met dit boek te bereiken?

“Dat ecologische duurzaamheid in het hart van de theologie doordringt. Het is niet alleen nodig om duurzame maatregelen te nemen zoals fairtrade koffie en zonnepanelen, maar ook om anders over God te gaan denken, om God weer in relatie te zien tot de aarde in plaats van tegenover de aarde. Het gaat ook om andere taal over en tot God.”

De middag wordt geopend en geleid door dagvoorzitter Jasja Nottelman. Zij trad dit jaar af als voorzitter van de Oecumenische

Boekbespreking Groene theologie

‘How can studying theology combat climate change?’ Een poster met die leus moet jongeren aanmoedigen theologie te gaan studeren aan de universiteit van Edinburgh. Een foto van die poster opent veelbetekenend het voorwoord van het boek Groene Theologie van Trees van Montfoort.

Door Aarnoud van der Deijl

Ecologie en theologie?

Met de vraag op die poster zit je eigenlijk al direct in het hart van het debat. Want is de christelijke theologie niet eerder een deel van het (milieu)probleem dan een deel van de oplossing? De historicus Lynn White beschuldigde in de zestiger jaren in zijn

boek *Machina ex Deo* het christendom ervan de natuur te hebben onttoverd tot een wegwerpproduct en de mens op zijn anthropocene troon te hebben gezet. Aan de andere kant beschouwen veel christenen de theologie juist als irrelevant voor het debat. Van Montfoort constateert dat er weliswaar inmiddels honderden groene kerken zijn, maar dat het vaak ‘beperkt blijft tot diaconaat en kerkbeheer’ – iets met zonnepanelen en fairtrade koffie – maar dat het met het geloof van mensen vaak niet veel te maken heeft. Hoe vaak komt het bijvoorbeeld in vieringen terug? En als men dan al de christelijke theologie niet contraproductief of irrelevant vindt voor het milieu, komt men vaak niet verder dan een notie als ‘rentmeesterschap’. Dat kan winst zijn, zegt Van Montfoort, maar de mens blijft dan wel op zijn troon zitten en denkt dat hij het milieu kan redden met dezelfde techniek als waarmee hij de

ontmoeting tussen de deelnemers aan de hand van vragen en stellingen, en vindt er een panel-discussie plaats waarbij vragen vanuit de zaal ingebracht kunnen worden.

Bij de koffie-pauze (met bijbehorend biologische bonbons met kikker-print!) en de afsluitende borrel is het geroezemoes niet van de lucht: op straat kan men ongetwijfeld horen dat er iets gebeurt, hier in de Lutherse Kerk. En dat er iets moois en nodigs is gebeurd met het verschijnen van Groene Theologie is glashelder. Net zo helder is het feit dat er nog heel wat werk te verzetten valt als het gaat om theologie en duurzaamheid. Trees van Montfoort heeft daaraan met het uitbrengen van haar

boek een belangrijke bijdrage geleverd. Voordat het kerkelijk en theologisch landschap zo groen kan kleuren als de Lutherse Kerk op vrijdagmiddag 10 mei, zal er nog

het een en ander moeten gebeuren – en wij zullen dat met elkaar moeten doen. Wie inspiratie zoekt, doet er zeker goed aan om bij Groene Theologie ter rade te gaan.

milieucrisis heeft veroorzaakt. De vragen waarvoor de ecologische crisis ons stelt, gaan over ons wereldbeeld: over de waarde van de natuur, over de plek van de mens en over ons beeld van God. Voluit theologische vragen dus.

Opzet van het boek

Van Montfoort bespreekt in een viertal hoofdstukken het verband tussen theologie en duurzaamheid, het wereldbeeld van de Bijbel, Nederlandse ecotheologen en een viertal ecofeministische theologes. De vragen die ik hierboven heb geschetst,

keren steeds als een rode draad door die hoofdstukken heen. Hoewel de hoofdstukken vooral beschrijvend zijn, merk je dat Van Montfoort ons iets heel duidelijk wil maken, namelijk dat de mens niet boven de schepping staat en dat ook God niet los van de schepping staat. Daar waar dat wel gebeurt, ontstaan schadelijke tweedelingen. Daar wordt de natuur een gebruiksvoorwerp. Daar komt God zo senkrecht boven de schepping te staan, dat God nergens meer in die schepping wordt gevonden. Niet alleen de natuur lijdt hieronder, maar ook vrouwen. Vrouwen

Trees van Montfoort
Groene theologie
Skandalon, Middelburg 2019
320 pagina's, € 27,50
ISBN 9789492183804

worden in deze tweedeling aan de kant van de natuur geplaatst als mater/materie, terwijl de man de cultuur zou belichamen. In haar hoofdstuk 2 over het Bijbelse wereldbeeld laat Van Montfoort op overtuigende manier zien dat de westerse mens (man?) deze tweedelingen heeft ingelezen in de Bijbel, terwijl ze er niet staan. Wie goed leest, ziet dat de mens in de Bijbel volop schepping is, aan de kant staat van de andere schepsels en dat God zich met heel die schepping verbonden voelt. Als Noach uit de ark komt, sluit God bijvoorbeeld een verbond 'met al wat leeft'. Het antwoord van God aan Job in Job 38 analyseert Van Montfoort prachtig: het is geen power play van God om Job de mond te snoeren, maar een rede waarin God Job zijn plek wijst als deel van de schepping. Van Montfoort beschrijft ook heel mooi het vrouwelijke godsbeeld van Vrouwe Wijsheid in Spreuken 8.

In hoofdstuk 4 laat Van Montfoort zien dat een ecofeministe als Elizabeth Theokritoff vanuit haar Oosters-Orthodoxe achtergrond veel dichterbij dit Bijbelse wereldbeeld blijft. De verbondenheid met de schepping is veel vanzelfsprekender vanuit noties als ascese en sacramenteel leven. Het Oosters-Orthodoxe godsbeeld van de 'goddelijke dans' (perichorese) is sowieso al veel pantheïstischer dan ons westerse dat Ganz Andere. Het vierde hoofdstuk is niet het gemakkelijkste hoofdstuk, maar wel een hoofdstuk dat de moeite waard is om er de tanden in te zetten.

Tot slot

Al met al is dit een zeer aanbevelenswaardig boek, dat wezenlijke onderwerpen aanroert en kerken inderdaad kan helpen klimaatverandering theologisch te bevechten. Het is ook nog eens zeer goed en leesbaar geschreven. Het enige waar ik

een beetje droevig van word, is de gedachte dat we nog zo weinig zijn opgeschoten. Als grumpy old man kan ik niet nalaten om te vermelden dat tijdens mijn studie in de tachtiger jaren in Utrecht bij hoogleraren als Harry de Lange en Hans de Knijff al aandacht was voor deze vragen. Ik heb een boekje in mijn kast staan van de Wereldraad met op de achterflap deze tekst: 'De oecumenische beweging is pas sinds kort aandacht gaan besteden aan het milieuvraagstuk (...) Het is duidelijk dat het milieudebat theologische en ethische vragen oproept'. Titel: Ecologie en bevrijding. Datum: 1973. Hopelijk helpt dit boek het onderwerp de plek te geven in de kerk die het verdient. ♦

OUDEHEUSDEN
FINANCIËLE ADVIESGROEP

**Bent u op zoek naar een goede hypotheek of een advies over uw lopende hypotheek?
Kies dan voor een onafhankelijke adviseur!
Kies voor een adviseur die vrij is in de keuze van een geldverstrekker.**